

STRAMONIA.

Nomina.

Sed & ad cætera quoq; papaueris succo persimilis est: nisi quod eiusque imbecillior est, ut ipse tertij habeatur ordinis refrigerantium, cum hic in quarto sit constitutus. Huius solani semen urinam citendi uim habet. Verum si plus duodecim corymbis hauseris, demerentiam furiamue adsciscet. Porro quod reliquum est ex dictis Solanis, ad medicationes, quæ intrò in corpus adhibentur, inutile est. Nam si quatuor eius drachmæ sumptæ fuerint, mortem inferent: si pauciores insaniam. Vna certe innoxie sumitur: cæterum nec ipsa utile quid obtinet. Verum si foris corpori emplastri modo illinatur, ulcera maligna, & depascentia curat. Sed ad talia radicis cortex optimus est, desiccans secundo ordine iam completo, & tertio incipiente: refrigerans uerò secundo incipiente.

Illud solani genus, quod Græcis Σούχνος κηπάριος, Latinis Solanum hortense nominatur: Arabibus, Hamebathanaleb, Hamieb alchabaich, siue Hanab althaleb: Italis, Solatro hortolano: Germanis, Nacht schadt: Hispanis, Yerua mora: Gallis, Morelle. Quod uerò Solanum Græcè ἄλικακάβος, & Φυσάλις, Latine Halicacabus, et Vesicaria appellatur: Arabicè, Kekkengi, Alkekengi, siue Kekenege: Italicè, Halicacabo: Germanicè, Luden lirsen: Hispanicè, Bexiga de perro: Gallicè, Be-guenaudes. Quod deinde Græcis Σούχνος ὑπνωτικός, Latinis Solanum somniferum dicitur: Italis, Solatro somnifero. Quod denique Græcè Σούχνος μανικός, Latine Solanum furiosum uocatur: Italicè, Solatro furioso.

Δορυχνιον. DORYCNIUM.
CAP. LXX.

DORYCNION Crateuas halicacabon, aut caleam vocat. frutex oleæ nuper prodeunti similis. Nascitur in petris non procul à mari, ramis cubito minoribus: folijs

oleæ similibus colore, minusculis, firmioribus, præter modum scabris: flore candido: filiquis in cacumine, ceu ciceris, densis, rotundis: quinis intus aut senis feminibus, exigui erui magnitudine, læuibus, firmis, versicoloribus. radix ad digiti crassitudinem, & cubiti longitudinem adolefcit. Id somniferum esse constat. Copiosius hauustum mortem adfert. Nec desuere qui dicerent, semen in amatoria expeti.

Dorycni cõsideratio.

DORYCNIUM, Crateua testimonio, inter saxa in maritimis nascitur, folijs cum forma, tum etiam colore oliuæ proximis. Verum mihi hæcenus non contigit ipsum inuenire, aut inuentum uidere: quanuis in eo quoque inquirendo multum laboris insumpserim. Ceterum hallucinantur, meo quidem iudicio, qui putant Dorycniuum esse eam Vesicariam, quæ semine est rotundo, albo, macula cordis effigie insignito: cuius historiam inter Solani genera præcedenti capite retulimus. Siquidem hæc Dorycnio omnibus ferè notis repugnare deprehenditur. Dorycni meminit Galenus lib. vi. simplicium medicamentorum, ubi de eius uiribus ita scribit. Dorycniuum temperamento papaueri simile est, & mandragoræ, & ijs qui sic refrigerandi uim habent: excellit aquea frigiditate admodum efficaci. Quamobrem modicum quidem soporem conciliat: largius uerò sumptum interimit. Id δορυχνιον Græci, quod Dorycniuum quoque Latini uocant.

Vires ex Galeno.

Nomina.

Μανδραγόρας. MANDRAGORAS. CAP. LXI.

MANDRAGORAM, aliqui antimelum, alij circæam uocant, quoniam videatur radix ad amatoria conducere. Duo eius genera. niger, quæ scemina existimatur, thridacias appellatus, angustioribus folijs, ac minoribus quàm lactucæ, uirosis ac graueolentibus, in terra sparsis: mâla gerit forbis similia, pallida, odorata, in quibus semen ueluti pyrorum: radicibus inhæret bene magnis, binis, ternisue, inter se conuolutis, nigris foris, intus albis, crasso cortice vestitis: caulem non fert. Alter candidus, qui mas dicitur, nonnullis morion uocatur. huius folia magna, alba, lata, læuia ut betæ: mâla quàm alterius duplò maiora, colore in crocum inclinante, iucundè cum grauitate quadam olentia, quorum pomorum cibo aliquantum opiliones soporantur: radix alterius similis, maior & candidior, orbata & hæc caule. Succus fit è cortice recentis radicis tuso, & prælis subiecto: qui infolatus, ubi concreuerit, fictili reconditur. Mâlis quoque succus depromitur, sed aliquantò ignauior, Delibratur radix, & traiectus lino cortex, ad usum suspenditur. Aliqui radices in uino ad tertias coquant, & defæcatum ius seruant, cyathoque vno utuntur in peruiiglijs, & doloribus, & ante sectiones,

Vires ex Galeno.

MANDRAGORA MAS.

MANDRAGORA FOEMINA.

nes, vstionesque, ne sentiantur. Succus duobus obolis ex mulso potus, vt ueratrum, per uomitiones bilem atram, pituitamque extrahit: verum potu largiore vita adimitur. Medicamentis oculari-
 bus, & his quæ dolores finiunt, pesis quoque emollientibus, admiscetur: femioboli pondere inditus, per se menses, & partus expellit: subditus sedi pro balano, somnificus est. Radix ebur emollire fertur, quæ senis horis cum eo decocta sit: & ad accipiendam quam effingere optaueris formam ipsum facile præstat. Folia recentia conuenienter oculorum inflammationibus, & collectionibus, quas
 40 vlcera citarunt, cum polenta illinuntur: duritias omnes, suppurationes, strumas, & tubercula discutunt: stigmata sine exulceratione delent, si quinis, senisve diebus sensim perfricentur. Folia feruantur in murijs eisdem ad vsus. Trita radix ignibus sacris ex aceto, & serpentium ictibus ex melle, aut oleo medetur: strumas, atque tubercula cum aqua dissipat: articulorum cruciatus, cum polenta sedat. Fit citra coctionem vinum è cortice radice, ad hunc modum. Ternæ minæ in vini dulcis metretam conijciuntur. Dantur ex eo terni cyathi, ijs qui secari, aut amburi debent, vt antè dictum est: siquidem nullo tunc afficiuntur dolore, sed veterno quodam pressi torpescunt. Mâla soporem afferunt olfactu, & etiam si mandantur: item expressus ex eis succus. nimio tamen odore percussi, obmutescunt. Semen mâlorum potum vuluas purgat: appositumque cum sulphure ignem non experto, rubra fœminarum profluuiâ sistit. Scarificata, punctisque multifariam aperta radice erumpens
 50 lacryma, cauo vase recipitur. Liquamentum autem succo lacteo præstantius est. sed non vbique, vt experientia docet, radices lacteum succum delacrymant. Alium tradunt esse mandragoram, nomine Morion, in opacis iuxta specus enatum: folijs albi mandragoræ, minoribus, albis, dodrantalibus, radicem ambientibus: quæ mollis est, & candida, paulò maior palmo, pollicemque crassitudine æquat. Tradunt eam in pane, ossa, obsoniove drachmæ pondere deuoratam, vsu rationis intercipere. obdormiscit enim homo, eo ferè quo comederit habitu, sensus impos, ternis quaternisve, ex quo data est, horis. Hac medici vtuntur cum scindendi, vrendive necessitas adest. Antidotum esse volunt radicem, cum manico solano potam.

MANDRAGORÆ utrunque genus frequens nascitur in compluribus Italiae locis, præsertim in Apulia Gargano monte, unde radicum cortices, & poma herbarij quotannis ad nos conuehunt. Habentur & in uiridarijs spectaculi gratia. etenim Neapoli, Romæ, & Venetijs utranque Mandragoram in hortis & uasis fictilibus sat an uindinus.

Mandragoræ utriusque conderatio.

dinus.

Mandragoræ
humana for-
ma factitia.

dimus. Sed profecto uanum ac fabulosum est, quod Mandragoræ radices ferant, quæ humanam effigiem repræ-
sentent, ut ignarum uulgus, & simplices mulierculæ certò credunt, & affirmant. Quibus etiam persuasum est, eas
effodi haudquaquam posse, nisi cum magno uitæ periculo, canem qui effodiat, radicibus adalligato, & auribus pice
obturatis, ne radicis clamorem audiant effodientes, quod audita uoce periclitentur, pereantq; fossores. Quippe ra-
dices illæ, quæ humanam formam referunt, quas impostores, ac nebulones quidam uenales circumferunt, infœcundas
mulieres decepturi, factitiæ sunt ex harundinum, bryoniæ, aliarumq; plantarum radicibus. Sculpunt enim in his ad-
huc uirentibus tam uirorum, quàm mulierum formas infixis hordei, & milij granis, ijs in locis, ubi pilos exoriri uo-
lunt: deinde facta serobe tandiu tenui sabulo obruunt, quousque grana illa radices emittant: id quod fiet uiginti ad
summum dierum spatio. Erunt eas demum, & adnatas e granis radices acutissimo cultello scindunt, aptantq; ita ut
capillos, barbam, & ceteros corporis pilos referant. Huius sanè rei certam fidem facere possum, quod cum Romæ
essem, impostorem quendam circumsorancum lue Gallica correptum nobis curare contigit, qui præter alias innume-
ras imposturas, quibus circumuentis hominibus multam pecuniam extorquent, docuit & artem, qua factitias sibi com-
parabat Mandragoras. quarum complures mihi demonstrauit, asserens unam tantum interdum diuitibus uendidisse
quinque & uiginti, nonnunquam etiam triginta aureis. Quanobrem nos, qui omnium utilitati & saluti quantum pos-
sumus consulimus, hæc silentio haudquaquam inuolucenda duximus, ut palam omnibus fiat, quibus fallacijs ac fraudi-
bus maximo cum detrimento, & uitæ sæpe discrimine homines ab his impostoribus, & nebulonibus decipiantur. Qui
ut antiquorum quoque autoritate suas imposturas adstruant, prædicant Pythagoram uocasse Mandragoram Anthro-
pomorphon, quod eam humanam formam reddere uoluerit. Verum sciendum est, non sine ratione Mandragoram ita
à Pythagora dictam fuisse. quippe quod in uniuersum omnes ferè Mandragoræ radices à medio ad inum bifurcate
proueniant, adeo ut erura hominum modo habere uideantur. Quapropter si eo effodiantur tempore, quo fructum
gerunt, qui mali instar super folia ad terram procumbentia breui pediculo appensus, parum à radice distat, hominis,
cui brachia desint, effigiem quadantenus repræsentant. Hanc quidem rem nulli, quod sciam, uel pauci sunt, qui re-
ctè acceperint. Quin potius plerique huius sententiæ ignari adducti sunt, ut Pythagoræ, & Columellæ id maximè
uicio uerterint, ut qui eos de Mandragora fabulatos esse crediderint. Sed ut ad fabulam illam redeamus, quæ pericu-
lum denunciat ignaris radices Mandragoræ effodere uolentibus, ijs canem qui effodiat, non adalligato, ea mihi qui-
dem desumpta uidetur à Flauo Iosepho: qui etsi de alio radicis genere scribat, ea tamen potuerunt facile ab impos-
toribus in Mandragoræ radices transferri. Quod ut omnes clariùs intelligant, hic Iosephi uerba subiiciam, quæ lib.
VII. cap. XXV. de bello Iudaico ita scripta sunt. Vallis, inquit, qua ciuitas à parte septentrionali cingitur, quidam
locus Baaras appellatur, ubi radix eodem nomine gignitur, quæ flammæ quidem adsimilis est colore, circa uesperam
uerò ueluti iubar fulgurans. Accedentibus, eamq; euellere cupientibus facilis non est, sed tandiu refugit, nec prius
manet, quam si quis urinam muliebrem, uel menstruum sangui-
nem super eam fuderit. Quinetiam tunc si quis eam tetigerit, mors
certa est, nisi fortè illam ipsam radicem ferat de manu pendente.
Capitur autem alio quoque modo sine periculo, qui talis est. To-
tam eam circumsodiunt, ita ut minimum ex radice terra sit condi-
tum: deinde ab ea religant canem, illoq; sequi eum à quo religa-
tus est cupiente, radix quidem facile euellitur, canis uerò conti-
nuò moritur, tanquam eius uice, à quo tollenda erat, traditus:
nullus enim postea accipientibus metus est. Tantis autem pericu-
lis propter unam uim capi eam operæpretium est. Nam quæ uo-
cantur demonia, pessimorum hominum spiritus, uiuis immersa,
eosq; necantia, quibus subuentum non fuerit, hæc cito, etiamsi tan-
tummodo admoueatur ægrotantibus, abigit. hæc tenus Iosephus.
Ex cuius utiq; uerbis omnibus perspicuum esse potest, quod hinc
impostores occasionem acceperint, qua postea uanum ac falsum
de Mandragoræ radicibus commentum sunt historiam. Ceterum
tertium Mandragoræ genus, quod Dioscorides Morion appella-
ri tradit, in opacis iuxta specus proueniens, qui mihi ostenderet
in Italia, hæc tenus reperi neminem. Brasauolus, itemq; Fuch-
sius Hermolam immeritò, meo quidem iudicio, damnant, quod ui-
rum hunc in ea sententia fuisse uelint, ut putauerit mala illa, quæ
Insubribus MELANZANE uulgò uocantur, nostris uerò
Hetruscis Petranciani, esse huius tertie Mandragoræ fructus.
Sed quod hæc non fuerit certa ac firma Hermolai sententia, eius
uerba abunde testari poterunt, quæ in suis corollarijs de Morio
ita scripta inuenio. De Morio, inquit, mandragora nihil habeo
quod addi possit ijs, quæ à Dioscoride notantur. Sed quoniam ma-
la terrestria & canina Mandragoræ fructus appellantur, in men-
tem subeunt, quæ uulgò Melanzana uocantur, hoc est, ut ipse
puto, mala insana: de quibus nihil ueteribus scriptum fuisse iam
desino mirari, quod multa huiusmodi reperio, sicut hercle multa
quondam

MELANZANE.

Hermolai tu-
tela.

Mala uulgò
Melanzane.

quondam fuere, quæ modò uel ignorantur, uel certè non habentur. Mala ergo insana è frutice uulgari sunt, passim nascente, ut melones, & cucurbitæ: pari quoq; cultu, sôlijs propè ficulneis: flore oblongo, specioso, candido. Manditur uulgò pomum ex oleo, sale, pipere, fungorum modo coctum. Hæc ad uerbum Hermolaus. Ex quibus equidem omnibus palam fieri arbitror, quòd perperam tum Brasauolus, tum Fuchsius hæc in re Barbarum insinulauerunt.

Sunt è nostratibus, qui Malis insanis uescantur ad uenerem excitandam. Quod fortè ideo præstant, quoniam flatus gignunt, concoctiq; contumacia existunt. Verùm cum frequentius manduntur (ut testis est Auicenna) biliosos generant humores. Quinetiam pariunt uiscerum obstructions, carcinomata, elephantiasin, capitis dolores, tristitiam, & iecinoris & lienis infarctus: unde postea diurne proueniunt febres, & habitus malus. Hinc itaque fit, ut Auerroem mirari subeat, quòd libro v. collectaneorum, mala insana commendauerit suo quodam modo parata. Iam & aliud horum genus importari cœpit, pressum, orbiculorum malorum modo, melopeponum more sectum, colore primùm uiridi, deinde ubi maturitatem senserit, in quibusdam plantis aureum, in quibusdam uerò rubeum uisitur. Ideoq; uulgò appellantur POMI d'oro, hoc est, mala aurea. Eduntur & hæc quemadmodum illa.

Mälorum infanorù uires.

Mäla aurea.

Mandragoræ uires ex Galeno.

10

ACONITVM PRIMVM.

20

30

gore uires descripsit Galenus libro VII. simplicium medicamentorum, bis uerbis. Mandragora uincemtem habet facultatem refrigeratorem, adeò ut tertij sit ordinis refrigerantium. Veruntamen & caliditatis cuiusdam particeps est, & in pomis humiditatis: proinde soporem conciliandi uim ea habent. Radicis cortex, cum sit ualentissimus, non tantum refrigerat; sed & desiccatur. reliquum quod intus est, imbecillum existit. Hæc planta, quæ Græcis μανδραγόρας, Latinis item Mandragoras appellatur: Arabibus, Iabora, seu Yabrobach: Italis, Mandragora: Germanis, Alraun: Hispanis, Mandracola: Gallis, Mandragoyre, & Mandegloyre.

Nomina.

Α'κόνιτον. ACONITVM. CAP. LXXII.

ACONITVM, aliqui pardalianches, alij cammomon, alij thelyphonon, alij myoctonon, alij theriophonon uocant. Folia habet cyclamini, aut cucumeris, tria aut quatuor, minora, & subhirsuta: caulem palmo al-

ACONITVM SECVNDVM.

40

50

ACONITVM TERTIVM.

tum:

ACONITVM QVARTVM.

Aconiti genera, & consideratio.

Dioscoridis locus suspectus.

Gesnerus deceptus.

tum: radix scorpionij caudam æmulatur, & alabaſtri modo ſplendet. Torpeſcunt, ut fama eſt, ſcorpiones admota radice, ſtupentque: qui rurfum ellebori contactu, excitantur. Oculorum medicamentis leuandi doloris gratia adijcitur. Enecat pantheras, fueſ, lupos, & ſeras omnes, in carnibus obiectum.

Α'κόνιτον ἕτερον. ACONITVM ALTERVM.
CAP. LXXIII.

EST ET alterum Aconitum, quod aliqui cynoctonon, alij lycoctonon appellant. Huius genera ſunt tria: vnum, quo utuntur uenatores: alia duo in uſum ſuum uertere medici. e quibus tertium, quod Ponticum nominatur, plurimum in Italia, montibus Inſtinis exilit, à priore diſtans, quoniam folia faciat effigie platani, crebriore diuiſura, longiora, & multò nigriora: caulem filicis pediculo ſimilem, nudum, cubitali altitudine, aut ampliorem: ſemen in ſiliquis oblongis recondit: radices in modum ſquillæ marinæ cirrorum nigreſcunt. Quibus ad uenationem luporum utuntur: inſertæ ſiquidem crudis carnibus, & deuoratae lupos enecant.

DVO DIOSCORIDI produntur Aconiti genera, quanquam poſtremum triplici diſtinguit differentia. Primum, quod pardos enecet, Pardalianchen: alterum uero, quod canes, luposq; conficiat, Cynoctonon, Lycoctononq; uocari ait. Hoc (ut diximus) in tria genera diſtribuit: ueruntamen poſtremum tantum deſcribens, duorum priorum hiftoriam, & uires ſilentio præterijt. Quo ſit, ut Hermolai, & Marcelli ſententiã pro-

bandam putem: qui non temere quidem ſuſpiciantur, in altero capite plura deſiderari, quibus & priorum hiftoria, & quoniam pacto tum medici, tum uenatores iſs antiquitus uterentur, palam fieret. Huius diminuta lectio illud non parum ſuſpicionem auget, quòd in tertio genere, quod Ponticum appellant, nihil ſit ab ipſo Dioſcoride prætermiſſum. ex quo quis fortè conijeere poteſt, in cæteris quoq; eum quicquam non prætermiſiſſe. Tertium hoc genus paſſim in Italia omnibus ferè montibus naſcitur, folijs quæ platani quadantenus æmulantur, magis tamen per ambitum ferratis, albis quibusdam maculis reſperſis: caule filicis, bicubitali: floribus ſubluteis, acutis galericulis facie ſimilibus: e quibus ſiliquæ prodeunt, ſemen continentes: radice multiplici, ac nigra. Habetur & aliud genus iſdem ferè folijs, & caule, floribus tamen melinis, ranunculo non diſſimilibus, longe tamen maioribus, adeò ut ſylueſtres roſas hic æquet amplitudine. Quanquam Geſnerus in ſuo magno libro de animalibus inſcripto (in quem is mihi quidam uidetur ut multa uera doctè, ita non pauca etiam falſa ac uana ineptè congeſiſſe) negat inueniri Aconitum, cuius flores lutei ſint, atque roſas æmulentur: ut qui ſibi fortæſſe perſuaſerit omnia naturæ opera ſe nouiſſe & uidiſſe. Attamen in hoc, pace eius dixerim, decipitur: ſiquidem plures extant montes, qui eum hoc Aconiti genere ſcateant, nos hic uera ſcripiſſe, Geſnerum contra ueritati refragari, poſteris omnibus teſtatum relinquent. Sunt qui hoc Aconitum ab effectu Lupariam uocent: at rura Tridentina, in quorum montibus copioſe prouenit, ipſum paſſim Vulpariam nominant, utpote quod præter lupos, uulpes etiam interimat. Quin & canes occidit, & ſeles, & mures, & omnia denique animalia, quæ ſuo exortu tanquam cæca producantur. Primum genus thelyphonon appellatum, quo uenatores pantheras, & pardos interficiunt, ſæpius legimus in Tridentinis montibus. Huius generis eſt & illud, quo utuntur quidam in Romano, & Neapolitano agro, lupis eo tantum cædem procurantes. Radices eius pluries uenales uidimus Romæ in Aurelio ponte iuxta molem Adriani: quandoquidem non deſunt, qui eas expetant, ad mures, canes, & lupos enecandos. Primi generis Aconiti, quod thelyphonon uocant, meminit Theophrastus libro IX. cap. XIX. de plantarum hiftoria, ubi ita ſcribit. Thelyphonon, quod alij ſcorpionem appellant, quia radicem ſcorpioni ſimilem habet, admotum, ſcorpionem occidere tradunt: & eum reuiuſcere poſſe, ſi elleboro candido linatur. Enecat idem & oues, & boues, & iumenta, & ad ſummam omnes quadrupes eodem die, ſi genitalibus ſolum, uel radicula imponatur. Proſicit potum contra ſcorpionum ictum. Folium habet cyclamino ſimile: radicem, ut dictum eſt, ſcorpionis effigie. Naſcitur graninis modo, & geniculis conſtat. loca amat umbroſa. Quòd ſi uera ſint, quæ de ſcorpione narrantur, iam & reliqua eiufmodi haudquaquam incredibilia, & fabuloſa dici debent. Hæc Theophrastus de thelyphono. qui alterius quoque Aconiti mentionem fecit cap. XVI. eiufdem uoluminis, ſic inquit. Aconitum naſcitur in Creta, atq; Zacyntho: ſed plurimum, optimuq; in Heraclia Ponti. Conſtat id folio intubaceo, radice tum ſpecie, tum colore nuci proxima. uim illam mortiferam in hac eſſe, folium, & fructum nihil nocere affirmant. Fructus herbæ eſt, non humilis materie: herba ea breuis eſt, & nihil ſuperuacui habens, ſed frumento ſimilis: ſemen non ſpicuum.

spicuum. Nascitur ubiq; & non in Aconis solum, à quibus habet appellationem: is autem uicus est Perianthinorum. Amat autem loca potissimum saxosa. Pascitur eo neq; pecus, neque ullum animal. Preparari ad efficiendum modo quodam enarrant, nec nosse quenquam: quomobrem medicos, quoniam componere nesciant, pro putrefactorio uti. Hæc ille de secundo Aconiti genere. quod duorum alterum Dioscoridi esse potest, & illud fortasse, quod (ut ipse inquit) in usum suum uertere medici. Sed & de tertio Aconiti genere discernisse Theophrastum equidem crediderim, cum eodem loco paulò post hæc uerba subdit. Aliud quoq; uenenum uim diurnariam enecandi sortiens compertum affirmant: esse namq; radicem quandam, quæ eodem die possit occidere: folium hanc habere ellebori, notamq; omnibus esse. hæc Theophrastus. In quo nihil moueor, quòd huic Aconito, quod tertium suspicor, ueratri folia tribuerit. nam & Dioscorides nigro ueratro folia platani reddidit, quemadmodum etiam tertio Aconitorum generi.

70 Fuchsius in suis claris de stirpium historia commentarijs, primi generis Aconitum eam plantam esse censet, quam Fuch. error. Herba Paris.

HERBA PARIS.

herbariorum uulgus HERBAM PARIS appellat. Sed is plantæ, mea sententia, aberrat: siquidem hæc uno tantum constat caule, rotundo, duorum palmorum altitudine: è cuius medio quatuor erumpunt folia, eodem ambitu, crucis instar patentia, sanguineæ uirgæ simillima: alia præterea quatuor eodem modo procedunt prope caulis summitatem, sed hæc minima sunt, & longiuscula: in quorum medio purpureus, uinosusq; extat globulus, acino uicinis similis, in quo semen concluditur album, minutum, copiosumq;, halicacabi modo. Radix, quæ illi subest tenuis, in capillares fræ particulas dissecta, pallefcit, nulla scorpionis caudæ effigie, nec alabastrum modo aliqua ex parte nitet, ut primum Aconiti genus à Dioscoride representatur: cuius folia (ut etiam Plinius libro XXVII. cap. IIII. est author) præter id quòd cyclamino, aut cucumeri similia sunt, nunquam, quòd uiderim, in caulis medio suam habent originem, sed statim ab ipsa radice exeunt, hirsuta, humiq; recumbentia. Semen huic nullum, quòd sciam, à rei herbarie scriptoribus redditur. Sed ex herbe Paris acino semen colligitur, cui non modò nulla deleteria uis inest; sed etiam contra ueneficia præstantissimum est medicamentum. Noui enim ego quosdam, quorum aliqui morborum diuturnitate, alij uerò ueneficij semistulti facti erant, hoc tantum Paris herbæ semine ad uigesimum usq; diem in puluerem hausto drachmæ pondere, pristinae sanitati omnino restitutos esse. Porro idem Fuchsius in suis paradoxis nil aliud Aconitum esse putat Mauritanis, & præsertim Auicennæ, quàm Napellus. Qua in re rursus, meo quidem iudicio, fallitur. quippe quòd reperio Auicennam de utroq; Aconiti genere scriptitasse, & alterum appellasse strangulatorem adib, alterum uerò strangulatorem leopardi, quæ nomina eadem sunt, quæ apud Græcos lycostonos, & pardalianches: atq; eundem prius magna differentia speciatim de Napello egisse constat.

Fuchsi error alius.

profert: sicuti & folia, quæ potius artemisiam, quàm cyclaminum, & platani referunt. Flores idem edut purpureos, qui ante aquam debiscant, mortui hominis caluariam representant, debiscetes uerò pandunt sese urticæ mortuæ modo. Caules ei bicubitales, & aliquando maiores: semen paruum, nigrum, corniculis conclusum breuibus. Quæ certè omnia & harum plantarum discrimen aperte ostendunt, simul & Fuchsi sententiam resellunt. Hinc itaq; colligendū putauerim, Aconitum cuiusque generis nullam habere cum Napello cognationem. Napelli uis in necandis hominibus adeò immanis, sæuq; existit, ut nullis ferè antidotis occurrì possit, nisi quàm primùm, & statim succurratur, quòd tamen Aconitum sumentibus non euenit. Napelli immanitatè uidimus nos Romæ anno à Christo nato 1524. mense nouembri in Capitolio Clementis VII. Pont. max. anno primo. Nam cum decreuisset experiri olei cuiusdam præstantissimi uires, quòd Gregorius Carauita Bononiensis chirurgicus tunc præceptor meus contra deleteria medicamenta, & uenenosorum animalium quorumcunq; morsus parauerat, iussit Pontifex uenenum dari duobus latronibus, quos leges damnauerant, quòd suorum facinorù poenas luarent, laqueo uitam finire, ut in ijs olei huius experimentum fieret. Horum alterum, qui plurimum Napelli sumpserat dulcarijs panibus comistum, pontificij medici statim oleo inungendum præbent, qui post tertium diem sæpius oleo perunctus euasit incolumis: quanquam non sine magna formidabilium symptomatum accessione. Alterum uerò, cui longè minus uenenati panis exhibuerant, oleo inungi uetant, ut assumpti uene ni effectum, seuitiamq; cernerent. Id quòd illis rei exitus facile comprobauit: quandoquidem paucis post horis obiit infelix, ijs omnibus incommodis, eruciatis, & symptomatibus correptus, quæ ab epoto Napello prouenire scribit Auicenna. Cæterum idem quoq; Fuchsius loco suprâ citato Leonici testimonio nixus, in Auicennam acerrime inuehitur: nec sanè eum, ut nostri recentiores, principem, sed tyrannum, & homicidam nuncupat, eosq; pariter detestatur, qui eius sectantur doctrinam. quippe quòd Auicenna scripserit (ut ipse inquit) Napellum perniciosum esse uenenum: mox subdidit, quòd linitum, & bibitum delet albas cutanei morbi genus. Qua in re nò possum non admirari

Napelli historia, & uires.

Auicennæ de sensio.

Fuchsi,

N A P E L L V S .

N A P E L L I G E N V S A L T E R V M .

Fuchsum, uirum alioqui ingenio & eruditione clarum, quem etiam hoc nomine plurimum diligo, quod in tam celebrem & antiquum scriptorem paulo acrius & immodestius egerit. Hominum enim eruditorum partes esse semper existimaui, etsi ego eas usquequaq; seruare non potuerim, ut non uanis contentionibus, neq; conuitijs aliorum scripta resellant, sed rationibus, ijsq; probatissimis, praesertim cum eos accusant, qui multis ante seculis e uita decesserunt, nec amplius a calumnijs se tueri possunt. Qui praeterea considerare debent, an in quo aliquem reprehendant, in eo proprius sit auctoris lapsus, an interpretis, aut librarij, anteaquam ullu iurgijs potius, quam rationibus inuadant. Quippe relictis tam Mauritanorum, quam Graecorum sectis, quarum uni magis quam alteri addictus esse nolo, mihi quidem non uidetur existimandum, quod Auicenna uir sane singulari doctrina, & admirabili ingenio ab omnibus recentioribus nostris maxime commendatus, eodem in loco sibi omnino contraria scripserit in ueneno tam seuo, cui exitiales formidandasq; uires tribuit. Cuius rei firmissimum praebet indicium scriptura Auicennae ab Andrea Bellunensi castigata, in qua nusquam legitur Napellum bibitum albaras delere, sed quod hoc efficit quaedam eius confectio in potu sumpta. Verba enim Auicennae secundum castigationem Bellunensis ita sonant. Napellus delet albaras linitum, sicut & confectio eius dicitur alberzacali in potu sumpta. Ex quibus uerbis plura mihi sese offerunt conijcienda, ut tuear Auicennam, aut quod confectio illa tam exiguam Napelli partem excipiat, aut ea, quam recipit, adeo antidotis correcta sit, ut non solum necem non inferre possit, sed ne tantillum quidem obesse. Aut quod Napellus in illam additus, is forte est, quem Auicenna appellat Napellum Moysi, aliqui uero Antoram. quandoquidem haec planta antidotum sit admodum efficax contra Napelli uenenum, praesertim quod dicat Auicenna, inesse similiter huic plantae uim ad albaras, & lepras: aut in eadem confectioe fortasse mus ille interponitur, qui Napelli radicibus uiscitatur, a nobis pluries inuentus in Ananiensibus montibus, quod etiam mus iste Napellus Moysi ab Auicenna dicatur, quoniam iisdem contra Napelli uenenum polleat uiribus, quibus & eiusdem nominis planta. Haec fortassis fusius, quam decebat, persecuti sumus. Sed tamen eo consilio id libenter fecimus, primum ut quantum per nos fieri posset, Auicenna a calumnia uindicaretur. Deinde ut ingenue dicerem quod de ijs omnibus sentio, qui optimos etiam quosq; auctores, praesertim Arabas, lacerant ac discrepant, quorum plerisque magna est habenda gratia: tantum abest ut eos odio perpetuo prosequi debeant. Verum cur id faciant, non uideo, nisi quod tutum sit in mortuos inuehi, quando hodie pauci sint, qui eos tueri uelint. Caterum existimarunt Manardus Ferrariensis, & Leoniceus, quod Napellus, & Toxicum Graecis uocatum inter se non differant. Sed quantum & isti uiri grauissimi aberrauerint, inferius libro sexto in toxici mentione latius ostendemus. Aconitorum uires tradidit Galenus libro VI. simpl. medicam. ubi ita scriptum reliquit. Aconitum pardaliches putrefaciendi facultatem obtinet, & lethale est. Itaq; in cibo potuq; fugiendum: attamen ad putrefaciendum externas corporis partes, aut circa sedem idoneum est. Herbae uero radix ad haec utilis est. Quod autem Lycostonon

Aconiti uires
ex Galeno.

Non uocatur, similem alteri facultatem habet, sed peculiariter lupos, sicut illud pardos, interficere consuevit. Hæc tenus Galenus. Meminit Aconiti etiam Plinius libro XXVII. cap. II. his uerbis. Sed antiquorum curam, diligentiamque, quis possit satis uenerari, cum constet Aconitum uenenorum omnium oryssimum esse, & tactis quoque genitalibus femine sexus animalium, eodem die inferre mortem. Hoc quoque tamen in usus humane salutis uertere scorpionum ictibus aduersari experiendo datum in uno calido. Ea est natura, ut hominem occidat, nisi inueniat, quod in homine perimat. Cum eo solo colluctatur, uelut pari intus inuento. Sola hæc pugna est, quam uenenum in uisceribus reperit: mirumque; exitalia per se ambo quum sint, duo uenena in homine commoriantur, ut homo supersit. Torpescunt Scorpiones Aconiti tactu, stupentque; pallentes, & uinci se confitentur. Auxiliatur eis Helleborum album tactu resolvente, ce- ditque; Aconitum duobus malis, suo, & omnium. Quod si quis illa forte ab homine excogitari potuisse credit, ingratis Deorum munera intelligit. Aconiti primum genus Græce uocatur ἀκόνιτον παραλιανγής: Latine, Aconitum interficiens pardos ac pantheras: Italicè, Aconito pardalianche: Germanicè, Vuolffs beer, & Doll uurt: Hispanicè, Centelha: Gallicè, Herba de la tora. Alterum uero genus Græci ἀκόνιτον κυνοκτόνον dicunt: Latini, Aconitum cynoctonum & Lycopctonum: Itali, Aconito cinoctono: Germani, Vuolffs uurtz: Hispani, Yerua mata louo, et Yerua de balhesteros: Galli, Patelouine.

Appendix.

CONRADVS Gesnerus hac ætate eruditione, ac copia rerum clarissimus medicus suo, quem de raris, & admirandis herbis appellauit libello, de primo Dioscoridis Aconito diserens, quod ipse vulgus sequutus Toram appellat, non solam imaginem nostram in huius capituli initio appictam pluribus impugnare nititur, sed (ut arbitror) inuidorum potius quorundam suasionibus, quam sui ipsius genio excitatus eod immo delictæ, iniuriæque; peruenisse demonstrat, quod haudquam decere crediderim honestos quosque uiros desicere. Quamobrem non possum non admirari, Gesnerum, quem hæcenus modestissime de omnibus scripsisse constat, nunc primum longe aliter se gerere, præsertim cum certo sciat se iam plura magna edidisse volumina, quæ censuris innumeris non uacabunt. Ecquid profecto turpius, detestabiliusque; Gesnero euenire potuit, quam infidelitatis illum arguere hominem, cuius autoritas, integritasque; tanta iam dudum fuit apud ipsum, ut innumeris ferè locis in libris de animalium historia, alijsque; voluminibus non solum illum laudauerit, probauerit, ac etiam obseruauerit, sed illius scriptis, inuentisque; pro sui commo uisus sit, ac multa illi accepta referre possit? Etenim non abest suspicio, quin eius sinceritatem uasfer quispiam labefactauerit maleuolus, (nam & alios synceros, ac probos uiros ab ipso deceptos scimus) quo postea factum sit, ut dum is inmerito nostram accusat imaginem, aliam ipse in medium afferat, quæ (pace eius dixerim) merito damnari possit, quum planta, quam ipse pro primi generis Aconito pingit, de quo Dioscorides, & antiquorum alij meminere, nullis prorsus notis legitimum illud Aconitum referat. Adeo ut à genuino non minus diserre uideatur, quam coruus à cygno. Nam ubi hirsuta folia? ubi Cucumeris, aut Cyclanini facies? ubi plura quam unum tantum folium? ubi radix caudæ Scorpionis æmula? ubi (Dij boni) alabastri splendor? Nullum penitus talium notarum apparere uestigium. Quamobrem plurimum mirari subit, quod quasi fascinatæ maluerit Gesnerus imperitissimi olitoris, cuius balistæ se telum effecit, contra nos probare sententiã, quam Theophrastum, Dioscoridem, Plinium, Orbasum, & alios quot quot sunt clarissimi nominis authores admittere. Ad hæc non uideo, cur ea ratione adducatur Gesnerus, ut non putet imaginem nostram nisi fictitiã, quod scilicet nimis artificiosa sit radix, & quod absque uillis uideatur fibris, quum aliarum etiam plantarum habeantur radices omnino glabræ artificioso editæ longè maiori; ut in Dentaria uocata, & in eo Sanicula genere, quod album Germani uocant, cuius superius inter symphyta meminimus, uideri potest. Sed dicat Gesnerus, obsecro, quot nam in suis de animalibus libris fictitias appinxit imagines? longum sanè esset recensere. Recensebo fortasse alias. Quippe nil minus ferendum, quam rationem ab altero reposcere eum, qui suæ reddere non possit. Sunt enim in promptu doctissimi uiri, & in plantarum historia, ac facultate exercitatissimi, qui rerum ueritatem optime norunt, quorum nomina, etsi copiosum non efficiat numerum, satius mihi fuerit ijs commendari labores nostros, quam à cæteris improbari. Equidem Gesnero alioqui uiro doctissimo nostri Aconiti stirpem mittere possem, nec me tæderet ad montes illos me iterum recipere, licet magna intercedat itineris distantia. Atqui quum plantam non requirat, sed duorum, aut trium eruditorum testimonia, hæc semper in promptu erunt. Viuit Georgius Liberalis pictor, qui plantam delineauit; Viuit Petrus Spezzalancia, qui eam effodit; Viuit Franciscus Melchiorius medicus Tridentinus, qui nobiscum ierat. Viuo ego (Dij boni) qui adhuc fidei aliquid præstita re possum; & montes uiuunt, & extant, qui tales nobis alune plantas. Mirum sanè, quod iam tam morosi sint homines, ut nil aliud extare terris, maribusque; censent, quam quod ipsi tantam uiderint. Verum enim uero non possum satis explorare Gesneri mentem, quippe qui hæc, & alia nonnulla aduersum me prius scripserit, & nunc primum nos honestè benigneque; defenderit aduersus Guilandinum quendam Borussum, qui ad ipsum epistolam quandam scribens de Bulbo Castaneo, Trasis, Moly, alijsque; nonnullis barbara quadam inuidia lauciatus citra causam omnem, ac rationem temulenti hominis instar, acrius, immodestiusque; quinetiam iniquius quam par fuerat, in nos inuehitur. Sed licet etiam nobis, obsecro, parumper unã cum Gesnero, quem tamen suis maledictis fautorem sperabat, tam impudentis hominis rabiem repellere. Nam quis hoc pati possit? Quis non modestiæ fines prætergrediatur, ubi tantum contumelijs, calumnijs, & imposturis fuerit lacesitus? Nihil est, quod bono, docto, uero grauius, molestiusque; contingat, quam si senserit labores suos ab imperitissimis hominibus rabidis morsibus carpi, & præter equum impugnari. Id, quod si aut nostro tantum æuo, aut mihi soli euenire perspectum haberem, dolerem primum horum temporum nequitiam, inde uero fortunam meam deplorarem. Verum quum id omni tempore fuisse commune animaduertam, eamque; fuisse semper bonorum, doctorumque; uirorum conditionem non ignorem, ut inuidorum tela euitare, rabiemque; effugere neuti quam possint, facili æquo animo patior quorundam audaciam, insignemque; temeritatem. Inter quos nulli mihi secundus uidetur Borussus ille, quem potius (ut ita dicam) Marassum uocauerim. Quid? Mihi blatero inuidiam parare credit, quod me herbariorum Deum appellat? An nescit rabula, non aliam ob causam labores nostros in omnium ferè studiosorum manibus florescere, & legi, laudari, foueri; ab omnibus, quam quod ij de re herbaria benemeritum me iudicent? quinetiam ob id mihi tantas agant, habeantque; gratias, quantas mihi uix meritis esse uideor? At qui is, tametsi stultissimus sit, in hoc tamen (me hercule) sapere uideatur, quod corium illud suum tantum faciat, ut Matthioli pelli anteferendum iudicet, quod sibi aliquando ex usu fore putat. Seruet ille suum corium diligenter inunctum, & magno existimet pretio. Quippe nisi proprio fuerit adiutus corio, parum aberit, quin liuoris intumescencia rumpatur medius. At uideant candidi, pijque; lectores, qua hipocrisis inceperit in nos inuehi Guilandinus, quum primum inquit. Non is sum, qui cauillis, & imposturis inanem gloriam aucupari uelim. Mentiri nescio, nec si scirem, uelim, quum tamen nil magis profiteatur, quam calumnijs, maledictis, & imposturis sinceritatem, & modestiam nostram impugnare; & id me scripsisse asserat, quod nusquam in nostris legitur commentarijs. Sed nescio quomodo turpiora sint uitia, quam quæ uirtutum specie celantur. Porro si quandoque fortasse nonnullas bonas horas malè consumpsero, ut huic impudentissimo

Cōradi Gesneri calūnia retunditur.

Gesneri lapsus.

Gesnerus notatur.

Matthioli testimonia aduersus Gesnerum.

Melchioris Guilandini explosa temeritas.

Z con-

CICUTA.

Cicutæ con-
sideratio.

TAXUS.

Cicutæ vires
ex Galeno.

Nomina.

conuitori respondeam (id enim hic non exposulat locus, ne hu-
ius futilitate, & frivolis ineptijs nostra descendantur commentaria)
rogatos velim studiosos omnes, ne id à me factum putent, ut ali-
quam mihi exinde laudem requiram, quæ nulla mihi tam diu esse
potest, quam diu cum homine tam impudenti negotium est: qui
tanquam lutulentus sus cum quouis volutari cupit, sed si quam il-
le maledicendo uoluptatem accepit, eam malè audiendo amittat;
ceteriq; eius simillimi apertè omnes intelligant, plus esse bonis
eruditissq; uiris in se defendendo præsidij, quam uanis obrectato-
ribus in calumniando fraudis.

Κύκτου. CICUTA. CAP. LXXIIII. 10

CICUTA caulem edit geniculatum, ut sceniculi
grandem: folia ferulæ, angustiora, graui odoratu: rami,
mox umbellæ in summo prodeunt: flores quoque albi-
cantes, & semen aniso candidius: radice non alta, conca-
ua. Cicuta lethale nenenum inest, suaque ui refrigerato-
ria necat. Remedio est uini meraculi potus. Succus ex-
primitur contusis cacuminibus, priusquam semina, &
comæ siccescant, qui sole densatur in pastillos. Multus ad
medèdi rationem usus est aridi: commodè miscetur col-
lyrijs, quæ leuandi doloris gratia temperantur: ignes sa-
cros, & ulcera quæ serpunt, illitu restinguit. Herba cum
coma trita, & testibus circumlita, libidinum imaginatio-
nes in somno compescit, sed genitale resoluit. lac puer-
perarum mammis apposita extinguit: in uirginitate mā-
mas coerct, & increfcere non patitur. pueris præstat,
ut eorum testiculi cibum non sentientes intabescant. Ef-
ficacissima uis Creticæ, Megarensi, mox Atticæ, & in
Chio, & Sicilia nascenti.

CICUTA uulgaris notitiæ est planta, utpote quæ plerunq;
prope urbium, & oppidorum moenia proueniat, ferulæ adsimilis
odore tamen admodum graui. Maxima uis Cicutæ, ut Plinius re-
fert, quæ nascitur in terra Parthorum, mox Laconicæ, Creticæ,
Assaticæ. In Græcia uerò Megaricæ, deinde Atticæ. Ceterum
in Italia constat Cicutam non adeò exitialem esse. Eam in Hetru-
ria si asini depascantur, profundissimo somno, & torpore capiun-
tur, ita ut non tantum stupidi, sed planè mortui uideantur. Id quod
aliquando rusticos huius rei ignaros fecellit: nam dum asinis, quos
mortuos credebant, pellem ad usum detraherent, accidit mirum,
quod in medio serè operis asini experrecti sunt, non sine magno ex-
coriantium terrore, atque ingenti spectantium risu. Cicutæ breui-
ter meminit Galenus lib. v. 11. simplic. medic. ubi tantum omnibus
notum esse scribit, quod ea extremè refrigerantis sit facultatis. Et
in libro quod animi mores corporis temperaturam sequantur, Ci-
cutæ potu illam fieri amentiam tradidit, quam à Cicuta ipsa Græ-
ci conion appellant. Hoc nobis contigit uidere, ut latius libro se-
xto explicabimus, in quibusdam, qui imprudenter Cicutæ radices
pastinacæ uice decoctas comederant. Planta, quæ Græcis κεί-
νη. Latinis atque etiam Italis Cicuta uocatur: Arabibus, Sugarā:
Germanis, Ziger kraut, Schirling, & Vuetterich: Hispanis, Cea-
guda: Gallis, Cigue, Cocue, & Segue.

Σμίλαξ. TAXUS. CAP. LXXV. 50

SMILAX à Græcis, Taxus à Latinis appellatur,
arbor abietis magnitudine, & foliorum eiusdem figura,
in Italia, & Narbonensi Gallia Hispaniæ contermina na-
scens. Auiculæ quæ Italiæ taxi baccas deuorant, deni-
grantur: & qui ederint easdem homines, alui profluui-
o corripiuntur. Narbonæ tam præsentis est ueneni, ut si qui
dormiant

dormiant sub ea, aut in eius umbra subsideant, lædantur, & sæpenumero moriantur. quare de taxo hæc traduntur, ut ab ea caueamus.

NASCITUR Taxus frequens in Anania uallis montibus, saxosis ac præruptis locis, inter abietes, & piceas, quibus folio, ac forma non longè dissimilis uisitur: quanquam hæc illarum proceritatem non nisi rarissime æquet. Baccas fert rubentes, agrifolij modo, dulces, uinosasq;: quas quandoque mandentes tum pastores, tum qui in syluis arbores cædunt, statim in febres incidunt, & dysenterici fiunt, sanguine & spiritibus inde admodum inflammatis. Ligni materies, quod rufescat, quam plurimis intercurfantibus uenis, incorruptaq; sit, lignarijs fabricis maxime expetitur, & plurimi fit, præsertim concinnandis mensis, & bastis, telisq; conficiendis. **Q**uanobrem Germani huius arboris asseres ad sua construenda hypocausta non exigua sibi comparant pecunia. Taxi meminit Theophrastus libro III. cap. x. de plantarum historia, sic inquit. Taxus quoque genere simplex, proceras, auctu insignis, similisq; abieti, nisi quod non pariter excelsa, magisq; alis sinuata est: folio quoque Abieti similis, sed pinguior, molliorq; ligno. Quæ in Arcadia nascitur, nigro ligno, aut puniceo constat: quæ autem in Ida, flauo admodum, & cedro simili. propter quod uendentes fraudare dicuntur, tanquam cedrum uenundent. Totum enim cor esse, cortice detracto: corticem similem cedro habere tum scabritia, tum colore: radices breues, graciles, per summaq; cespitum. rara hæc circa Idam. At in Macedonia, Arcadiaq; uel fructum abunde proferre, rotundum, faba paulò maiorem, colorem rufum, tactuq; mollem. Aiunt, quod si iumenta folia comederint, emoriuntur: si ruminantia, nihil patiuntur. Fructus & ab aliquibus hominibus manditur, suavisq; est, atque innoxius. hætenus Theophrastus. Cuius sententiæ illud obstat, quod nostra Taxus fructum ferat non innoxium, ut ipse ait, sed noxium, ut supra diximus. Taxi Plinius quoque meminit lib. x. cap. x. ubi de ea ita scribit. Abieti, & piceæ similis ætiannum aspectu est Taxus, minus uirens, gracilisq; & tristis, ac dira, nullo succo, ex omnibus sola baccifera. Mas noxio fructu: lethale quippe baccis, in Hispania præcipue, uenenum inest. Vasa etiam uiatoria ex ea uinis in Gallia factis mortifera fuisse compertum est. Hanc Sestius smilacem à Græcis uocari dixit: & esse in Arcadia tam præsentis ueneni, ut si qui dormiant sub ea, cibumue capiant, moriantur. Sunt qui & taxica hinc appellata dicant uenena, quæ nunc toxica dicimus, quibus sagittæ tingantur. Repertum innoxiam fieri, si in ipsam arborem clauus ereus adigatur. hæc Plinius. Foliorum fumo mures necantur. Taxi præterea nociumenta tradidit Dioscorides libro sexto, ubi de noxijs medicamentis pertractat. quò cum peruentum fuerit, de ijs diffusius nobis differendum erit. Taxi uires quam paucis reddidit Galenus lib. VIII. simplicium medicamentorum, sic inquit. Smilax, aut taxus arbor est uenenose facultatis. Huic arbori nomen Græcum est $\sigma\mu\lambda\alpha\kappa$: Latinum, Taxus: Italicum, Tasso: Germanicum, Eibenbaum: Hispanicum, Texo: Gallicum, Yf.

Taxi consideratio.

Taxi historia ex Theophr.

Ex Plinio.

Taxi uires ex Galeno. Nomina.

ΑΨΟΚΥΝΟΝ, APOCYNVM, CAP. LXXVI.

APOCYNON, siue cynocrambe, brasiica canina, frutex est longis uticulis constans, malè olentibus, lentis, uitiliumque modo obsequiosis, fractu ferè inuictis: folio hederæ, molliore tamen, & per extremum acutiore, lento, graui odore: id luteo succo turget. Siliquæ ceu fabarum, folliculari specie, digiti longitudine protenduntur: semine intus duro, paruo, nigro.

Folia cum adipe in panes coacta, canes, lupos, vulpes, & pantheras enecant, in cibo data, & protinus eorum coxendices resoluunt.

APOCYNON, quod & Brasicam caninam appellant, etsi iandiu mihi quidem incognita fuerit, adeò ut inter alias incompertas stirpes in amplissimo naturæ uiridario posteris reliquerim explorandam; hoc tamen anno è Pisis medicus eruditione, & in re herbaria clarus, Lucas Ghinus Forocorneliensis duas ad me misit plantas, quarum una per omnia Dioscoridis Apocynon reæ præsentat. Scribit enim uir ille, duas à quodam nobili amico siliquas dono accepisse è Syria allatas, quarum alteri inscriptum erat Periploca repens, alteri uerò Periploca non repens, fortasse quòd ita Syri eas plantas nominet. Subdit præterea, has siliquas rhododendri siliquis admodum fuisse similes: inter quas tamè hæc erat differètia, quòd repentis Periplocæ siliqua ea sanè longitudine constabat, qua et rhododendri, gracilior tamen erat: alterius uerò breuior. E' longiori sata plantam prouenisse ait, quæ nõ modò humi repit; sed et arbores quantumuis proceras scãdit: è breuiori uerò aliã, quæ notis omnibus Apocynon refert. Vtraq; porò non minus lacte turget, ut scribit, quam tithymali omne genus: uerùm id repenti omnino album inesse: non repenti uerò subcro-

Apocyni consideratio.

Apocyni uires ex Gal.

Nomina.

ecum. Hinc itaque fit, ut huic uiro planè subscribam, & alteram, cui omnes prorsus notæ adamusim ad stipulari uidentur, Apocynon esse certò credam. Neq; hanc facile mutabo sententiam, nisi aliam plantam proferri uidero, quæ clarioribus notis, quam hæc, cuius picturam exhibemus, Apocyni faciem exprimat. Apocyni uires memoriæ prodidit Galenus lib. vi. simplicium medicamentorum, sic inquit. Apocynum, aut Cynocrambe. Vocant autem quidam eam Cynomorum, quandoquidem canes celerrimè interimit, sicut Lycostonon lupos. Est autem hominibus uenenum, herba multum grauius olens: proinde omnino calida est non instrenue, non tamen proportione desiccata. Itaq; illi- ta admodum digerentis est facultatis. Quæ planta ἰταλικὴ Græcè, Apocynum item & Brassica canina Latine dicitur: Italicè, Apocino.

Νηρίον, ἢ ῥόδόδενδρον. NERIUM, SIVE RHODODENDRUM. CAP. LXXVII.

Nerij cõside ratio.

Nerij uires ex Galeno.

Conciliatio Dioscoridis cum Gal.

Nomina.

NERION aliqui rhododaphnen, alij rhododendron vocant. frutex est uulgaris notitiæ, longioribus quàm amygdala folijs, crassioribusque: flore in rosam conformato: fructu amygdalæ simili, corniculato, qui patefactus quandam laniosam naturam ostendit, spinarum pappos repræsentantem: radice longa, acuta, lignosa, gustanti falsa. nascitur in amœnis, maritimis, & fecus amnes. Flores, & folia mulis, canibus, asinis, & quadrupedum plurimis uenena sunt: hominibus uerò contra serpentium morsus præsidia, è vino pota, eò magis ruta addita. Imbecillæ etiam animantes, ut pecus, & capræ, si aquam bibant, in qua folia ea ma- duerint, moriuntur.

NERIUM, quòd flores rosarum effigie proferat, Laurinisq; folijs constet, Græcorum quidam Rhododendron, alij Rhododaphnen appellant. Italis Oleandro uulgo dicitur. Vidimus nos hoc primum ad Benaci ripas, & in Argentario promontorio in maritimis nostris. Planta est lauri facie, spectabilis, & uisu non iniucunda, præsertim cum roseis emicat floribus. Horum similitudine deceptus quondam fuit Lucius Apuleius sub asini metamorphosi, dum rosas quæretet, quarum pastu in pristinam formam restituendus erat. Nam cum procul uidisset Nerium suis floribus refertum, ratus eos esse ueras rosas, eò aperto ore accurrit tanta auiditate, ut parum defuerit, quin eas primo occur- su imprudens deuorarit. Verum is, ut qui in plantarum histo- ria, & uiribus earum indagandis diligentissimus author extitit, non immemor Nerij flores depastos asinis uenenum præsentaneum esse, ita deceptus labra submouit, demissisq; ad terram au-

ribus abiit. Nerij uires descripsit Galenus libro viii. simplicium medicamentorum, sic inquit. Nerium, ut Rhododaphne notus omnibus est frutex. Foris quidem corpori illitus, discutiendi uim obtinet. Intrò autem in corpus assumptus, perniciosus, ac uenenosus non tantum hominibus est; sed plerisq; etiam pecudibus. hæc Galenus. Quæ maximè repugnant Dioscoridis, & Plinij placitis: quippe qui Nerium potum commendauerint hominibus contra serpentium uenenosorum morsus. Nisi dicere uelimus, quòd Nerium sumptum secundum Galenum sit hominibus non demorsis perniciosum: secundum uerò Dioscoridem idem ijs remedio sit, quos serpentes momorderint. Idq; ea ratione fiat, quæ & cantharides (ut inquit Auicenna) à cane rabido demorsis medentur, & euphorbium à scorpionibus ictis, & alia deniq; lethalia medicamenta alijs item uenenis aduersantur, ut inferius libro sexto latius dicetur. Si- quidem mihi non uidetur uerisimile, quòd præter rationem id prodiderit Dioscorides in simplicium materia omnium facile princeps. Νηρίον, ῥόδόδενδρον, & ῥόδόδενδρον sic Græcè planta dicitur, quæ Latinis pariter Nerium, Rhododaphne, & Rhododendrum: Italis, Oleandro: Germanis, Olander: Hispanis, Adelfa, & Eloeandro: Gallis, Rosagine.

Μυκῆτες. FUNGI.

CAP. LXXVIII.

FUNGORVM differentia duplex: aut enim manduntur, aut perniciales sunt. Multis de causis uenens gignuntur, ubi uidelicet clauus ferreus, in quo sit rubigo, aut panni marcor adfuerit: aut si iuxta serpentis cauernam; arborésue, quæ priuatim pariunt noxios fructus, erumpant. Continent qui tales sunt, nescio quod strigmentum, concretamque pituitam, terraque eruti, quàm celerrimè computrescunt, atque marcore; vitiantur. Sed qui ueneno imbuti non sunt, suauem in iuribus gratiam habent: largius tamen sumpti nocent, & ægrius concocti strangulant, aut chole- ram

ram morbum citant. Remedio est nitri potus, aut lixiuium cum acida muria, aut feruefactæ fatureiæ, aut origani iusculum: debellantur etiam gallinacei fimi potu ex aceto, aut eiusdem delinctu cum melle multo. Corpus alunt, sed ægrè dissoluuntur, cum magna ex parte integri ipsi cum recrementis alui deijciuntur.

TAMETSI duo tantum Fungorum genera hic uideatur recensere Dioscorides, ad fungos duntaxat innoxios, & perniciales respiciens; tamen, ut omnibus palam est, plura ac diuersa eorum, quæ in cibis expetuntur, discrimina notantur. Horum inter omnes Italiae regiones feracissima est Hetruria, ubi illi Fungi cæteros antecellunt, qui uulgo dicuntur Prignoli: ij siquidem singulis annis primis Aprilis imbribus erumpunt, neq; solum odorem eximium spirant, gustuiq; gratissimi sunt: sed etiam omnino innocui habentur. Secundum uero locum apud nostros Hetruscos tenent ij, qui uulgo Porcini, hoc est, suilli nuncupantur: quippe qui prius elixi, ac demum farina circumliti, & oleo uel butyro fricti, magnam cum palato ineant gratiam. Verum hi non adeo tuti sunt, quod in suo genere perniciosi plures, quam in alijs reperiantur. Ceterum periculosi ac malefici à peritis, & oculatis uiris facile dignoscuntur, cum à terra & cortice purgantur, incidunturq; decoquendi. Nam cultello dissecti illico (ut Plinius inquit) dilutus eius aduenit rubor, rancidus subinde aspectus, liuidus intus color, rimosa stria, pallidum per ambitum labrum: postremo accedit nigredo, & ita protinus computrescunt. Quamobrem rectè scribit Auicenna libro IIII, sen VI. eos nocentiores esse, qui nigri, uel uirides, uel in nigro purpurascetes uisuntur. Proinde amens quidem, & planè stupidus, & stipes fuerit is, qui tam repentinæ mutationes uiderit, & non cognouerit his notis eorum uirus patefieri. Sed accidit plerunq; ut illos potissimum Fungi interimant, aut saltem in magnum discrimen adducant, qui eos super ferrea craticula, aut prunis, calentibusq; cineribus assatos deuorant. Hoc enim modo decocti, cum in taleolis non secantur, non tam facile cognosci possunt, ut ij qui dissecti parantur. Ad hæc non semper officium Fungi, quod per se lethiferi sint, sed quod copiosius, quam par sit, ingerantur. Quandoquidem cum lenti admodum, crassissimiq; succi existant, articularum oscula usque adeo obstruunt, ut conclusis intus spiritibus suffocent. Quod cum probe norint agrestes in Hetruria mulieres, rarissime fungos mandunt, nisi allio, & pipere adiectis. Asseruantur Fungi muria, præsertim qui uulgo Porcini dicuntur: namq; hoc modo parati innocentiores redduntur amisso lentore. Præter hæc multa alia fungorum genera apud nos inueniuntur, ut ij qui nobis uulgo appellantur Prætioli, Turini, Boleti, Orcelle, Cardarelle, Mannine, Ordinali, Parigiole, Vescie di lupo, & complura alia, quæ, cum nihil uel parum ad rem faciant, silentio inuoluenda duximus. Ceterum Fungi non tantum humi proueniunt, sed et in arborum caudicibus, qui omni ferè periculo uacant (dummodo non sint arbores noxiæ) quod è cortice proflant, cui nec ferrum, nec tabefactus pannus, nec serpenti cadauer subesse potest. Ex hoc genere quidam, præter agaricum, laricibus innaſcuntur in Ananienſibus montibus triginta librarum pondere, aureo colore, per ambitum dissecti, in cibis gratissimo, nullo amarore præditi, licet agaricus ab eadem arbore productus sit amarissimus. Hic certe mirari subit, quod tanta hominibus inseritur gula libido, luxus, & incontinentia, ut adeo inconsulto, audeq; fungis uescantur, in quibus sæpius immatura mors delitescit. Tanta hodie intercessit gratia Fungis cum mensis in Italia, ubi eorum frequentissimus est usus, ut Neapoli inuenti sint lapides, qui desossi, & in cellis uinarijs translati, terra aliquantulum operti, et subinde tepida aqua insperſi, intra quadriduum fungos non ingratos procreant. Hos et Romæ, et Neapoli uidimus, ubi magna seruantur diligentia, nempe quorum merito quolibet tempore fungos edant. Sunt & lucernarum Fungi, qui in ellychnio fiunt, præsertim cum aer humorem contraxerit, & ad pluuiam præparatur. Fungus itaq; lucernarum, meo quidem iudicio, fuerit is carbonis globulus, qui fungi faciem representans, in ellychnij extremitate concreſcit, & flammæ lumen obumbrat. Neq; enim in hoc subscribam Cornario, uiro alioqui ingenio & doctrina celebri, qui in commentarijs, quos in tertium Galeni librum de compositione medicamentorum secundum locos edidit, censet fungum illum esse ellychnium lucernarum ex quodam fungi genere factum, quod facie (ut ipse inquit) marinas æmulatur spongas. Siquidem apud ueteres nusquam me legisse memini, è fungis ellychnia fieri: cum tamen legerim apud Virgilium, & Plinium, cum fungi generantur in lucernis, futuræ pluuiæ esse præſagium. Namq; Virgilius libro primo Georgicorum, ubi futuræ pluuiæ signa recenset, id apertissime testatur, ijs carminibus.

Fungorū genera, & consideratio.

Fungorū alia genera.

Fungi lucernarum.

Cornarij opinio explosa.

Tum cornix plena pluuiam uocat improba uoce,
 Et sola in secca secum spatatur arena.
 Nec nocturna quidem carpentes pensa puella
 Nesciuere hycemem, testa ciam ardente uiderent
 Scintillare oleum, & putres concrefcere fungos.

Fungi corporis affectus.

Fungorum uires ex Gal.

Nomina.

Eorum porrò generationis causam scite quidem reddidit Seruius Grammaticus in commento hisce uerbis. Nam (ut inquit Plinius) cum aer humidus esse cœperit, fauilla, quæ cū fumo solet egredi, prohibita aëris crassitate in lucernis residet, & quasdam uelut fungorum imitatur imagines. hæc ille. Sed præterea ipse Plinius Virgilio, & nobis quoque ad stipulatur lib. xviii. cap. ultimo, cum ita scribit. Palladi nanque ignes, murmurantesq; tempestatum nunciij sentiuntur: pluuiæ etiam, si in lucernis fungi. hæc tenus Plinius. Ex quibus omnibus luce clarius fieri puto, hæc in re Cornarium cœcutiuisse. Fungi præterea apud Hippocratem & Galenum lib. & comm. iij. de morbis uulgaribus, sunt excrescentiæ, quæ quandoque in palpebris, quandoque in pudendis enascuntur. Quin & Fungi dicuntur à Galeno lib. i. de locis affectis adnascentiæ capitis, ubi hoc fracto, meninx, quæ est membrana cerebrum custodiens, fuerit affecta. Nec alia sanè de causa hos affectus $\mu\upsilon\alpha\tau\alpha\varsigma$, id est fungos, uocari crediderim, quàm quòd fungorum imaginem referant: quemadmodum et ij qui in lucernis concrefcunt. Fungorum uires memoriæ prodidit Galenus lib. viii. simplicium medicamentorum, sic inquit. Fungus frigida, humidaq; admodum planta est. quamobrem etiam proximè ad deleteriam, enecantiæ facultatem accedit: & sanè inter eos sunt qui interficiant, potissimum qui ex natura mistam habent qualitatem putredinosam. Et libro secundo de alimentorum facultatibus, idem de fungis ita differit. Inter fungos Boleti, si bellè in aqua elixi fuerint, propè accedunt ad cibos insipidos. Non tamen sic solis ipsis uulgo utuntur, sed adparant uariè & condiunt, ut alia omnia, quæ nulla insigni qualitate sunt prædita. Alimentum autem ex ipsis est pituitosum, & frigidum uidelicet, prauiq; est succi, si quis ipsis largius utatur. Omnium igitur fungorum ij minimum sunt noxij. Secundi autem post hos sunt Amanitæ. Reliquos uerò tutius est omnino ne attingere quidem: multi enim ex ipsorum esu interierunt. Equidem noui quendam, cui post Boletorum non satis elixorum (qui innocentiissimi esse putantur) usum largiorem, os uentriculi pressum, ac grauatum, coarctatumq; fuit, difficilemq; habuit respirationem, & in animi deliquium incidit, sudoremq; frigidum sudauit, ac demum seruari egre, sumptis ijs quæ humores crassos incidunt, potuit: cuius generis est oxymeli ipsum per se, & cum byssopo, & origano ipsi medicocriter incoctis. Is enim tum hæc sumpsit, tum nitri spumam ipsis inspersam: post quæ fungos, quos comederat, uomuit, qui iam quodammodo in succum pituitosum, frigidumq; admodum ac crassum erant mutati. $\mu\upsilon\alpha\tau\alpha\varsigma$ qui Græcis, Fungi Latinis appellatur: Arabibus, Hatar seu Father: Italis, Fonghi: Germanis, Psifferling, & reysken: Hispanis, Hongos, Cogomelos, & Cylherquas: Gallis, Champignon, & Potyron.

COLCHICVM.

EPHEMERVM.

Κολχικόν

COLCHICON, aliqui ephemeron, sunt qui agrestem bulbum uocant. Autumni exitu florem edit croci, candicantem: ab eo tempore folia bulbi, sed pinguiora: caulem palmo altum, ferentem rufum semen: radicem foris è nigra rufescentem, quæ delibrata, candida, & mollis spectatur, lacteo succo madet, atque gustatu dulcis inuenitur: bulbus eius mediam habet rimam, fissuramque, qua flos erumpit. plurimum in Messenia, & Colchis enascitur. Ea comesa, fungorum more, strangulando enecat. Hanc autem depinximus, ne à quoquam imprudenter pro bulbo deuoretur: mirum enim in modum saporis uoluptate imperitos allicit. Remedio sunt eadem, quæ fungis: bubulum etiam lac potum auxiliatur. itaque cum adfuerit, non aliud desideratur auxilium.

EPHEMERON, aliqui syluestrem irin appellant. Folia habet lilij, sed tenuiora: caulem parem: florem candidum, amarum: semen molle: radicem unam, digitali crassitudine, longam, adstringentem, odoratam, nascitur in syluis, & opacis. Huius radix dentibus præcipua, si decocto colluantur. Folia in uino cocta, discutunt tumores, & tubercula, quæ nihil adhuc humidi contraxerunt.

EPHEMERI duo genera constituisse uidetur Dioscorides. unum, quod Colchicon, & agrestem bulbum: alterum, quod Irin syluestrem cognominant. Quod primo loco describitur, usque adeo perniciosum affirmant, ut uno die sumptum interficiat: unde illi Ephemeris nomen. Ea autem ratione illud se depinxisse tradit Dioscorides, ne ab aliquo imprudenter bulbi uice deuoretur: mirum enim, inquit, quantum saporis uoluptate imperitos allicit. Verum eum hoc diuinum Dioscoridis institutum non animaduertent, uel forte neglexerint Mauritanii, & eos secuti medici superioris nostræ ætatis, non modo seipsos, & sequaces miserè deceperunt; sed & cæteris omnibus errandi ansam facile præbuerunt. Siquidem Colchicum ephemerum deleterium medicamentum, si eius nota diligentissime expendantur, nil aliud, meo quidem iudicio, representare deprehendetur, quam candidum illum bulbum, quem uulgo officinæ Mauritanos secute falso Hermodactylum appellant. Sed quantum detestandus sit error is, & abolenda praua, ac perniciosa hæc consuetudo, quantumue discriminis, & incommodi nostris corporibus hinc imminet, æstimabunt ij, qui rectè diligenterque ea perpenderit, quæ non solum Dioscorides, & Galenus; sed & Paulus, & Nicander, & Plinius de Colchico ephemero posteritatis memorie prodiderunt. quippe qui affirmauerint, id deuoratum eadem die homines interimere. Quem effectum etsi hac tempestate ab hoc manifeste præstari non constet experimento in his, qui ipsum in medicamentis assument; id tamen non alia de causa fieri putauerim, quam quod fortasse in Italia, ut in Colchide, mortiferum non proueniat: aut quod ea, quæ sumitur quantitas, exigua sit, neque ad perdendum sufficiens. Sed non propterea dubitandum est, quin hoc sumentibus graua & periculosa incommoda inferre ualeat. Erroris occasionem dedisse uidetur Serapio, utpote qui confuse uno tantum capite de utroque Ephemero, & de Hermodactylo scripserit, nomine duntaxat Hermodactyli omnibus inscripto, inmemor, uel potius ignarus, apud Græcos, à quibus tamen quicquid ferè boni habet, mutuatus est, eas plantas inter se maxime differre. Quod autem in hoc deceptus Serapio hæc herbas turpiter confuderit, fidem manifestam facit Paulus Aegineta, qui libro VII. de Ephemeris, & de Hermodactylo separatim tanquam de diuersis differuit: & primum de Hermodactylo, sic inquit, Hermodactyli radix & per se, & ipsius decoctum uim habet purgandi: priuatim arthriticis tunc, cum humores defluunt, exhibetur. uerum stomacho nimis quam aduersatur. Mox paulò inferius, sex tantum interiectis capitibus, de Ephemeris ita scribit. Ephemeron non uenenum illud, sed quod Iris syluatica nominatur, mista potestatis est, & repellentis, & discutientis per halitum. hætenus Paulus. Ex quibus sanè palam sit, non modo Hermodactylum cum Colchico nullam habere cognationem; sed etiam hæc in re planè hallucinatum fuisse Serapionem, quem secuti cæteri Mauritanii, qui post ipsum libros conscripserunt, atque etiam ex nostris plerique, qui superiore ætate claruerunt, ut cæci cæcos sequentes omnes in hanc erroris foueam inciderunt, & posteros hucusque in hunc pessimum & detestandum usum pertraxerunt. Iam itaque resipiscant tum medici, tum seplastarij, qui Colchicum suis medicamentis, & catapotijs inserunt, & ipsum iam non secus ac scopulum euitent, utpote quod, omnium probatissimorum authorum testimonio, mortiferum sit medicamentum. Quæ autem radix nobis hodie Hermodactylus dici possit, difficile quidem fuerit decernere, quod ex probatis rei herbariæ scriptoribus hætenus neminem inuenerim, qui notis ullis eius tradiderit historiam. Veruntamen, si ex uocabuli etymo conijcere licet, nil aliud significare uidetur Hermodactylus, quam digitum Hermi, aut Hermetis. Vnde factum est, ut aliquando cogitauerim, an illa bulbacea radix, quæ manus humanæ formam refert, quamque uulgo Christi palmam appellant, ad Hermodactylum accedere possit, quod bulbacea sit, quemadmodum & Colchicum, quodque sumpta non modo uenitiones, sed & aluum cieat, ut testis est Nicolaus Florentinus, qui hæc radice pluribus factis uomitionibus, Biliotum quendam quartanarium curauit. Hæc in medium proferre libuit, non quod ita esse certo asserere ausim, sed ut rei herbariæ studiosis res hæc melius æstimanda proponeretur. Nec illud sanè hoc loco prætereundum duxi, quod Hermodactyli Actuario, & Nicolao Myrepsico, qui albi, & rubri Hermodactyli meminere, nil aliud representant, quam Beben album, & rubeum Mauritanis appellatum. Siquidem ex descriptione aureæ Alexandrinæ apud Nicolaum, & dianofchi antidoti apud Actuarium id liquidò constat. Sed non ob id dicendum est, hermodactylum Pauli, & Serapionis idem cum illis esse: his nanque alterius generis radix est, quæ uim habet deiectionem ad articularum defluxiones præcipuam. Fuchsius medicus ætatis nostræ celebris, in libro de compositione

Colchici, & Ephemeris consideratio.

Mauritanorum & sequacium error.

Serapionis lapsus.

Hermodactyli coniectura.

Fuchsius deceptus.

Fuchsi erratum.

Monachorum hallucinatio.

Ephemeris uires ex Gal.

Nomina.

positione medicamentorum, quem non pridem locupletatum edidit, hermodactylum Pauli describens, inquit. Vnus habet radicem albam, crassam, ac modicè duram. atq; is est, qui in hodiernum diem nomen hermodactyli in officinis medicorum retinet. A Paulo quoque hermodactylus appellatur. Ex ijs nimirum uerbis Fuchsius sibi persuasisse uideatur hermodactylum communis usus eundem esse cum Pauli hermodactylo: cum tamen omnibus ferè constet, illum nõ aliud esse quàm Colchicum. Quocirca nulli equidem dubium esse puto, quin Fuchsius hæc in re deceptus sit. nisi septuaginta Tubingenses pro hermodactylo aliam usurpent radicem ab ea, quam hæcenus in reliquis Germaniæ pharmacopolijs usurpari uidimus. Ceterum Ephemerum, quod Syluestrem Irin appellant, in Ananienfibus montibus tam in prætijs, quàm in syluis copiosè nascitur, ubi indigenis uocatur uulgò Giglio matto, hoc est, Lilium stultum. Hæc certè, nisi me fallit iudicium, omnes prorsus notæ conueniunt, quæ alteri Ephemero à Dioscoride tribuuntur. Hinc itaque fit, ut in hoc Fuchsius, uir alioqui doctissimus, aperte errasse deprehendatur, qui plantam uulgò Lilium conuallium uocatum Ephemerum alterum, & non lethale esse contendit. Quandoquidem illud folia lilio latiora, non autem angustiora, & dissimilia profert: caulem non liliij modo, sed gracilem, & staminis instar tenuem: radicem item exillem, quæ capillaribus diuiditur fibris, tantum abest, ut digiti crassitudinem æquet, qualis in Ephemero requiritur. Præterea neminem adhuc reperi, qui tradat Ephemerum flores ferè suauiter olentes: cum tamen Liliij conuallij distincti flores adeo iucundum spirent odorem, ut eius gratia ab omnibus maxime expectantur: id quod nunquam silentio præterisset Dioscorides in re herbaria grauisimus auctor, præsertim quòd ea nota fuisset Ephemero insignis, & notabilis. Ex his igitur colligendum esse putauerim, non solum Fuchsi in aperto errore uersari; sed reliquos etiam, qui Lilium conuallium uocatum Ephemerum esse contendunt. Sed ad Colchicum reuertamur. Floret hoc autumno tempore, floribus croco æmulis, nullis tamen emissis folijs, nisi appetente uere, quo tempore subrubrum gignit semen, quibusdam folliculis inclusum, iuglandium similitudine. Verum hoc tempore radix ei dulcis non est, quemadmodum in autumno, sed lacte prægnans, & amara inuenitur. Quare hic cogimur dicere, & fateri, quòd hoc non obseruauerit Dioscorides, uel saltem, quòd indictum id omiserit. Porro in communem illam hallucinationem antè explosam deducti sunt & patres illi reuerendi, qui in Mesuem commentarios ediderunt: quippe qui nullam faciant differentiam inter Colchicum, & Hermodactylum, idq; aperte asserunt. Quorum etiam auctoritate facti pharmacopole adduci possunt, ut cum maximo humane uitæ detrimento colchicum catapotijs immisceant. Quare caueant meo consilio seplastrarij, neque facile fidant ijs, quos magis decet libros sacros, quàm medicos euoluere, ut animabus potius, quàm corporibus mederi sciant. Ceterum colchici floribus, ut audio, utuntur Turcæ, eion inebriari uolunt: eos enim uino macerant, eoq; potu adeo stupidi redduntur, ut in ecstasi abeant. Vtriusque Ephemeris meminit Galenus libro VI. simplicium medicamentorum, sic inquitens. Ephemerum non illud lethale seu deleterium, quod & Colchicum uocant, sed alterum, quod & Irin agrestem cognominant, folia, & caulem lilio similem obtinet: radicem oblongam, non rotundam ceu colchicum, digiti potissimum crassitudine: est autem adstringens, & boni odoris. Ex quibus palam fit, quòd mixta sit facultatis, temperaturæq; nempe repellentis, & halitu digerentis. Testificantur uerò id opera, quæ particulatim edit. Siquidem non inefficaciter radix eius in dentium doloribus colligitur: & folia tuberculorum tum augmento, tum uigori congruunt. Oportet autem ea in uino decocta, priusquam pus moueas, illineare. Planta, quæ Græcis κολχικόν, Latinis Colchicum, & Bulbus agrestis uocatur: Arabibus, Surugen: Italis, Colchico: Germanis, Zeitlosz, & Vuill saffran bluom: Gallis, Mort au chin, chien, & chiennee. Quam uerò Græci ἐφήμερον, Latini item Ephemerum dicunt: Itali, Ephemero. At quæ recentioribus Græcis ἐρμωδία ἴνυλος, Latinis quoque Hermodactylus appellatur: Italis, Hermodattilo: Mauritanis, Surugen, uel Surengiam, ita tamen ut hanc cum colchico aperte confundant.

HELXINE.

ΕΛΞΙΝ. HELXINE. CAP. LXXXI.

HELXINE nascitur in parietinis, sepibus, & macerijis. folia ei mercurialis insunt, hirsuta: cauliculi subrubentes, & circa eos ueluti femina aspera, adhærentia uelut sibus. Folia refrigerandi, spissandique naturam habet. qua ex causa sanant illitu sacros ignes, adusta, condylomata, panos incipientes, tumores, inflammationesque. Succus eius cum cerussa, ignibus sacris, & ulceribus quæ serpunt, commodè illinitur: imponiturq; podagris cum hircino adipe, aut cerato cyprino: veterem tussim emendat, instar cyathi haustus: tonsillis inflammationem sentientibus utiliter & gargarizatur, & oblinitur: aurium dolorem cum rosaceo, instillatus leuat.

HELXINEN,